

SPROGMUSEET

 Redaktør: *Ole Stig Andersen*

Malagassisk

 Af [Aymeric Daval-Markussen](#) 18. juni 2009 • I kategorien [Afrika](#), [Enkeltprog](#)

Madagaskar. De fleste vil vel forbinde navnet med en løve, en giraf, en flodhest og en zebra, der stak af fra New Yorks Zoologiske Have, fire sneedige pingviner og en flok skøre, dansende og syngende lemurer: "I like to move it, move it! Andre vil nok have hørt landet omtalt i nyhederne for nylig i forbindelse med en forhenværende DJs magtovertagelse hjulpet af militæret efter flere måneders uro. Men rent faktisk har Madagaskar meget mere at byde på. Den kæmpeø der ligger øst for det sydlige Afrika er verdens fjerdestørste, og med sine 20 millioner indbyggere udgør den den ottendemest befolkede ø i verden. Desuden huser den 5% af verdens biodiversitet (hvoraf 80% er endemisk). Men det er ikke landets spændende flora og fauna (og nej, der er ingen løver, giraffer, flodheste, zebraer eller pingviner på Madagaskar, endnu mindre en der hedder Alex!) jeg skal beskæftige mig med her. Det jeg vil drøfte i det følgende, er endnu et eksempel på et unikt træk ved Den Røde Ø. Det er indbyggernes sprog, malagassisk som det hedder på dansk. Eller malagasy (som udtales nogenlunde 'malgas' med tryk på anden stavelse). I mange henseender er dette sprog ualmindeligt. Den austronesiske sprogfamilie

Malagasy hører ikke til nogen afrikansk sprogfamilie, som man ellers ville forvente, det tilhører derimod verdens næststørste sprogfamilie, den *austronesiske*, der tales fra Madagaskar i vest til Rapa Nui (Påskeøen) i øst og fra Taiwan i nord til New Zealand i syd. Dette skyldes, at landet blev koloniseret af folk fra Indonesien for omkring 1500 år siden, men man ved stadig ikke, hvad der drog disse mennesker så langt fra deres hjemegn.

Ledfølge

Malagasy er et af de få sprog i verden, der normalt udtrykker udsagnsordet først, derefter objektet og subjektet sidst: *Spiser en burger jeg*. Ca. 1% af verdens sprog foretrækker denne rækkefølge.

Diatesese

En anden særegenhed ved malagasy er dets udviklede *diatesesystem*.

Dansk kan nok betragtes som temmelig udviklet på den front i forhold til de andre europæiske sprog, som oftest kun har to muligheder (aktiv eller passiv). På dansk kan man vælge mellem en aktiv-, en passiv- eller en middelform, afhængigt af hvad man vil sætte i fokus: *Jeg spiser en burger. En burger spises af mig. Der spises en burger.*

På malagasy kan man ligeledes sætte forskellige ting i fokus ved at indsætte små affikser forskellige steder på udsagnsordet.

Malagasy har et rigt system af derivationel morfologi, og derfor kan udsagnsord afledes af et navneord. Den aktive form udtrykkes ved hjælp af et præfix, der starter med *m-*, og der skelnes mellem udsagnsord der kan tage et genstandsled (transitive) og dem, der ikke kan (intransitive): *mi-* er den intransitive form (*asa* "arbejde" > *miasa* > "(jeg) arbejder"):

Mipoaka ny masoandro

INTRANS. skinne ART sol

Solen skinner

hvorimod *man-* er den transitive form (*soratra* 'skrift' > *manoratra* '(jeg) skriver):

Manarana ny laoka amin'ny lovia aho

TRANS. dække ART mad med tallerken ISG

Jeg dækker maden med en tallerken.

Infikset *-amp-* ændrer udsagnsordet til kausativ (lidt som på dansk med præfixet *be-*, selvom denne ikke længere er produktiv): *teny* "ord" > *miteny* "(jeg) taler" > *mampiteny* "at få en til at tale", mens infikset *-ifamp-* viser gensidighed: *jery* "blik" > *mijery* "(jeg) kigger" > *mifampijery* "(vi) kigger på hinanden". Den mest almindelig måde at udtrykke den passive form er ved at påklistre udsagnsordet et suffiks *-ana* eller *-ina*: *soratra* "skrift" > *soratana* "som skrives".

Den såkaldte instrumentale form (som udtrykkes med præfixet *a-*) gør det muligt at vise, hvem eller hvad der er årsag til den hændelse udsagnsordet betegner:

Adidy ny hena ny antsy

At skære ART kød ART kniv

"Kødet skæres med en kniv"

Seneste sprognyheder

4/5	Sprogforskerne fandt en skat i skoven politiken.dk
27/4	Lille indsats styrker småbørns sprog www.dr.dk
26/4	Lad os komme det danske 'jantekomma' til livs politiken.dk
23/4	Ud med sproget - Berlingske Mener www.b.dk
20/4	Unikt runefund i centrum af Odense videnskab.dk
4/1	John Holm, Pioneer in Linguistics, Dies at 72 www.nytimes.com
10/8	Young women, give up the vocal fry and reclaim your strong female voice www.theguardian.com
20/5	Bill Funding Native Language Programs Passes mtpr.org
17/5	Sounds Of The Pilbara II: Songs In Language finishes recording - WAM - West Australian Music wam.org.au
13/5	Seven US Senators Introduce Bill to Promote Preservation of American Indian Languages - Native News Online nativenewsonline.net

FLERE NYHEDER >>>

Verdens sprog på Sproguseet.dk på et større kort

Mere i kategorien 'Afrika'

Sange fra skoven, mit tyveri og Yahya Hassan
Sydsudan
Out of Africa
Koptisk sprog: Et egyptisk og kristent symbol

Mere i kategorien 'Enkeltprog'

Gagauzerna, en folkspillra med förnyad status
Kelterne – Europas indianere
Usbekisk arabisk – et besøg i landsbyen Jogari
Moldavisk

Nye kommentarer

Arturo til Hebraisk: Et genoplivet sprog eller et nyt sprog?
Yunus til Two Turkish Loanwords in Swedish
Sonstige til Den Danske Ordbog på nettet
Mads Haupt til Er det forkert at splitte sammensatte ord?
Monica Scheuer til Jødiske efternavne

Det mest udviklede i det malagassiske diatesesystem er nok den såkaldte *circumstantial* form, hvor man kan præcisere flere parametre, der relaterer til hvordan hændelsen udfolder sig. Man markerer denne form på udsagnsordet med cirkumfikserne *i...-ana* eller *an...-ana*. De mest almindelig parametre man kan udtrykke er:

Sted:

Ilaovana eo an-tokotany.

CIRC-lege-CIRC ADV i- dreng.land [sic!]

Stedet hvor man leger, er gården

= Man leger i gården.

Middel:

Andidiana ny hena ny antsy.

CIRC-skære-CIRC ART kød ART kniv

Det middel der bruges til at skære kødet med, er kniven

= Man skærer kødet med kniven.

Materiale:

Anamboarana antsy ny vy.

CIRC-fremstille-CIRC kniv ART jern

Det materiale der bruges til at fremstille kniven med, er jern

= Kniven fremstilles med jern.

Del (i forhold til en helhed):

Nanombinana ny vola tao am-bata.

PST.CIRC.fjerne.CIRC ART penge aktion i- bære

En del blev taget af de penge der lå i pengeskabet

= Der blev taget en del af de penge, der lå i pengeskabet.

Hændelse:

Tsy nilazana ilay vaovao ny zanany.

NEG PST.CIRC.fortælle.CIRC ham nyhed ART søn

Nyheden blev ikke fortalt til hans søn

= Man har ikke fortalt hans søn nyheden.

Grund:

Ny fitiavana no namonoany tena. ART NOM.CIRC.elske.CIRC CONJ PST.slå-ihjel REFL

Kærligheden er grunden til han begik selvmord

= Han begik selvmord pga. kærlighed.

Tid:

Amin'ny alarobia no handehanany.

PREP onsdag CONJ FUT.CIRC.tage-afsted.CIRC

Hans afskedstagen er på onsdag

= Han tager af sted på onsdag.

Mål:

Mba ho hendry no anasaziana azy. "må-han"

FUT klog CONJ CIRC.straffe.CIRC til.ham

At straffe ham er fordi han skal være klog

= Han straffes for at gøre ham klogere.

Deiksis

Et andet særtræk ved Malagasy er dets deiktiske system. Hvor man på dansk kun har to stedsadverbier (her, der), kan malagasy udtrykke ikke mindre end syv forskellige nuancer om beliggenhed, samtidig med at taleren kan udtrykke, hvorvidt der er tale om noget synligt eller usynligt for ham (dvs. i alt 14 stedord, som kan bøjes i singularis, pluralis eller generisk, så man i alt kan udtrykke 42 forskellige nuancer af beliggenhed!).

Tallene

Man kunne skildre mange andre unikke eller sjældne træk på malagasy. Men jeg vælger lige at bruge et sidste eksempel. Malagasys talsystem er også unikt, idet man altid tæller 'baglæns', noget som hører til de ekstreme sjældenheder på verdensplan (hvorimod det er temmelig almindeligt at gøre som på dansk, hvor man tæller baglæns op til 99 og derefter skifter til den almindelige orden). Skal man udtale tallet 5.671.234, starter man fra det mindste element, og derefter tæller man altid opad: *efatra amby telopolo amby roan-jato sy arivo sy fito alina sy enina hetsy sy dimy tapitrisa*. (fire og tredive og to hundrede og et tusinde og syv ti-tusinde og seks hundrede-tusinde og fem millioner).

Engelsk

Heldigvis er malagasy ikke et af verdens mange truede sprog. Men siden 2007 har en skolereform bl.a. medført, at dette unikke talsystem forsøges erstattet med den mere gængse orden, som f.eks. bruges på engelsk. Sørgeligt at engelsk som internationalt kommunikationsmiddel endnu engang medvirker til fattiggørelsen af den sproglige mangfoldighed. Men det ser (endnu) ikke ud som om befolkningen har taget denne nye reform til sig. Især ikke med den nye regering, der muligvis vender tilbage til et uddannelsesystem udelukkende baseret på malagasy.

Der er en lille [wikipedia på malagasy](#) (1400 artikler).

Borgerkrig?

Nå ja, forresten, det er stadigvæk DJ'en, der styrer landets overgangsregering. At landet nu er i undtagelsestilstand

jane til Jødiske efternavne

Inglês til Sprogene i Mozambique

Birgit Eggert til Hvad er der blevet af Maren?

Grethe Movsing til Hvad er der blevet af Maren?

Henrik Klindt-Jensen til Ded borrihjolmska måled

Artikler om

aktuelle sprog Alfabeter Anmeldelser arabisk

Biblen bogstaver børn Danmark Dansk Dialekter

engelsk esperanto Formidling fransk identitet

konsonanter Medier modersmål Musik Navne norsk Ord

ordbøger ordforråd oversættelse Plansprog religion

romanske sprog russisk Sjov skriftsprog sprogdød Sproggeografi

sprogkort Sprogpolitik sprogteknologi

svensk truede sprog tv tyrkisk tysk Udtale

Underholdning video vokaler

Arkiv	Resources
januar 2015	Ethnologue: Languages of the World
december 2014	Forvo – All the Words in the World. Pronounced.
november 2014	LL-Map: Language and Location
maj 2014	Minority Rights Group
marts 2014	Omniglot. Writing Systems and Languages of the World
februar 2014	UNESCO Atlas of the World's Languages in Danger
oktober 2013	World Atlas of Linguistic Structures (WALS)
august 2013	
marts 2013	
januar 2013	
december 2012	
november 2012	
oktober 2012	
september 2012	Bogstavlyd
juli 2012	Dansk sprognavn
juni 2012	Den danske ordbog
maj 2012	Dialekt.dk
april 2012	dk.kultur.sprog
marts 2012	Korpus.dk
februar 2012	Nye ord i dansk på nettet (NOID)
januar 2012	Ordbog over det danske sprog
december 2011	Ordned. Dansk sprog i ordbøger og korpus
november 2011	Sproget.dk
oktober 2011	Svenska Akademien
september 2011	Ø (Schwa.dk)
august 2011	
juli 2011	
juni 2011	
maj 2011	
april 2011	
marts 2011	
februar 2011	
januar 2011	
december 2010	
november 2010	
oktober 2010	
september 2010	
juni 2010	
maj 2010	
april 2010	
marts 2010	
februar 2010	
januar 2010	

og på vej mod en regulær borgerkrig, synes de fleste medier ikke (i hvert fald ingen her i Danmark), at det er værd at informere om. *I like to move it, move it!*

Læs også:

1. [Kiribati](#) Verdenshavens vandstand stiger. Det skyldes som bekendt dels at den globale opvarmning smelter verdens is, dels at vand fylder mere jo varmere det bliver. Nogle steder kan de allerede mærke...
2. [Kurmanci og sorani](#) Kurderne udgør majoriteten af befolkningen i det 550.000 km² store bjergrige, ikke selvstændige område – Kurdistan. Denne term har været brugt siden 1200-tallet. Dets indbyggere, kurderne, er indoeuropæere, nedstammende fra...
3. [Slovakisk sproglov vækker protester](#) Slovakiets flag Slovakiet har revideret sin sproglov med nye bestemmelser som er designet til at skabe alvorlige problemer for landets store ungarske mindretal. Loven regulerer staten og de lokale myndigheders...
4. [Quechua: Ikke kun små sprog er i fare for at uddø!](#) Perus indfødte sprog, Quechua er de orangebrune områder. Med små fire mio mennesker er det Perus største indfødte sprog, og med yderligere små fire mio i nabolandene er det også...

Tagget med: Afrika, aktuelle sprog, austronesiske sprog, madagaskisk, Madagskar, Sproggeografi, sproglort

december 2009
november 2009
oktober 2009
september 2009
august 2009
juli 2009
juni 2009
maj 2009
april 2009
marts 2009

1 kommentar

deborah dolen diet

20. august 2014 • 10:46

I think that everything wroote was very logical. But, thinkk about this, what if you added a little content? I mean, I don't wiish to tell you how to ruun your blog, however what if you added a title that maakes people desire more? I mean Malagassisk – SPROGMUSEET | SPROGMUSEET is kinda plain. You ought to look at Yahoo's front page and see how they create article headlines to grab peolle interested.You might add a related vooeo or a picture or two to get people excited about everything've got to say. In my opinion, it might bring your blog a little livelier.

Svar

Skriv en kommentar

Navn (kræves)

E-mail (kræves)

Hjemmeside

Send mig en e-mail når der kommer flere kommentarer.

